

Oszustwa podatkowe w branży usług noclegowych w trakcie pandemii COVID-19 w Republice Czeskiej

Pavel Semerád*, Michal Radvan**, Lucie Semerádová***

Na całym świecie sytuacja wywołana przez pandemię COVID-19 jest bardzo poważna. Poza problemami zdrowotnymi są także widoczne liczne skutki społeczne i gospodarcze spowodowane rozprzestrzenianiem się wirusa. W artykule przeanalizowaliśmy skutki gospodarcze w sektorze usług noclegowych. Mimo ograniczeń wielokrotnie nakładanych na ten obszar działalności przez rząd Republiki Czeskiej spekuluje się, iż dochodzi do naruszenia obostrzeń rządowych.

Niniejszy artykuł ma na celu wykrycie ewentualnych słabych stron metod stosowanych przez rząd oraz potencjalnej przestrzeni dla powstawania „szarej strefy” w usługach zakwaterowania w czasie trwania pandemii COVID-19 w Czechach.

Nasze wyniki pokazują, że może dochodzić do uchylania się od płacenia podatków o wartości 35,6% dochodów przedsiębiorców. Ponadto taki przedsiębiorca otrzymuje dotację w przeliczeniu na wolne pokoje i nie płaci podatku od działalności gospodarczej za zakwaterowanie gości.

W przypadku osób fizycznych, które nie wynajmują swoich pomieszczeń na bieżąco, wartość uchylania się od płacenia podatków może sięgać 10,5%, jednakże tu również nie pobiera się opłat za pobyt (podatku turystycznego).

Słowa kluczowe: zakwaterowanie, pandemia koronawirusa, COVID-19, podatek, podatek turystyczny, uchylanie się od opodatkowania

JEL Classification: K34, H26

* Doktor nauk finansowych (PhD), adiunkt • Uniwersytet Mendla w Brnie (Republika Czeska) • ✉ pavel.semerad@atlas.cz • ORCID: ORCID: 0000-0002-0901-6776

** Doktor prawa, adiunkt • Uniwersytet Masaryka (Republika Czeska) • ✉ michal.radvan@muni.cz • ORCID: 0000-0002-9858-4555

*** Doktor nauk finansowych (PhD), adiunkt • Uniwersytet Ambis (Republika Czeska) • ✉ lucie.semeradova@email.cz • ORCID: 0000-0002-1193-7275

Wprowadzenie

Pandemia koronawirusa (COVID-19) w ogromnym stopniu odbiła się na normalnym życiu ludności na naszej planecie. W wyniku pandemii jesteśmy świadkami nie tylko powikłań zdrowotnych i zgo-

nów milionów ludzi, ale też izolacji całych narodów czy poszczególnych regionów, wynikającej z zakazów oraz ograniczeń, a wszystko to powoduje ogromne straty finansowe i ekonomiczne.

Ludzkość nie była wystarczająco dobrze przygotowana na pandemię tych rozmiarów. Zasadniczo

codzienna aktywność została zahamowana, doszło do znaczących ingerencji w prawa i wolności człowieka, a działalność w zakresie pracy została ograniczona do niezbędnego minimum.

W Republice Czeskiej od początku pandemii sklepy i przedsiębiorstwa były wielokrotnie zamknięte. Otwarte pozostawały jedynie placówki handlowe oferujące niezbędne towary, takie jak chemia gospodarcza, kosmetyki i artykuły gospodarstwa domowego, a także stacje benzynowe i apteki (Ministerstwo Przemysłu i Handlu Republiki Czeskiej, 2020)¹. Inne sklepy i lokale musiały pozostać zamknięte. Jedynym rozwiązaniem, za którego mogły skorzystać, była sprzedaż przez Internet. Ilość dóbr sprzedanych w ten sposób wzrosła z roku na rok o 26% (Knížková, 2021).

Niemniej jednak pozostało wiele sektorów, w których sprzedaż online nie była możliwa. Obejmują one w szczególności usługi świadczone jednostkom, takie jak fryzjerstwo, usługi kosmetyczne czy noclegowe. Tego typu działalności nie można prowadzić bez bezpośrednich wizyt klientów w zakładzie.

To właśnie na podmiotach oferujących usługi noclegowe w Czechach, których działalność w 2020 r. była ograniczana kilkakrotnie, skupiają się badania zaprezentowane w tym artykule. Choć możliwe było oferowanie noclegów dla gości podróżujących w celach służbowych – również w okresie, gdy wprowadzono *lockdown* (tzn. odgórne ograniczenie wielu rodzajów działalności i dostępności przestrzeni publicznej) – turystyka na całym świecie ucierpiała z powodu braku turystów (Škare, Riberio Sariano, Porada-Rochoń, 2021).

W wielu krajach branża turystyczna jest jednym z najważniejszych sektorów gospodarki (np. Bru-

¹ Sklepy, z wyłączeniem podmiotów oferujących artykuły spożywcze, kosmetyczne, toaletowe i chemiczne, aptek i podmiotów dystrybuujących wyroby medyczne, opał i paliwa, okulary i soczewki kontaktowe, sprzęt komputerowy i telekomunikacyjny, elektronikę użytkową i artykuły gospodarstwa domowego, wyroby tytoniowe, sklepów sprzedających małe zwierzęta domowe, karmy i inne artykuły dla zwierząt, gazety i czasopisma, jednostek oferujących usługi prania i czyszczenia na sucho oraz prowadzących sprzedaż przez internet i w innych formach zdalnych (Ministerstwo Przemysłu i Handlu Republiki Czeskiej, 2020).

men i in., 2016; Próchniak, Oplotnik, Vojinović, 2016; Mak, Nishimura, 1979; Hughes, 1981; Burns, 2010; Forsyth, Dwyer, 2002). Już teraz całkowity udział tego sektora w PKB w UE szacuje się na ponad 10%. W tym sektorze jest bezpośrednio zatrudnione 5% całkowitej liczby pracowników (ponad 11 mln miejsc pracy), a w ciągu najbliższych kilku lat przewiduje się wzrost liczby przyjazdów turystycznych o niemal 2% rocznie, co oznacza wzrost dochodów publicznych w wysokości 557 mln do 2030 r. (Komisja Europejska, 2017, s. 15).

By zrekompensować podmiotom oferującym usługi noclegowe straty spowodowane ograniczeniem ich działalności, państwo wdrożyło programy subwencyjne (Morávek, 2021; Rambousková, 2020). Jednakże problemy związane ze składaniem wniosków o dotacje przewidziane w ramach tych programów oraz opóźnienia w wypłacaniu środków z tytułu pomocy finansowej wywołały jeszcze więcej problemów (Horáček, 2021).

W efekcie podmioty oferujące usługi noclegowe znalazły się w skomplikowanej sytuacji finansowej, co zmusiło wiele z nich do rozwiązywania zaistniałych problemów poprzez zaciąganie pożyczek czy kredytów oraz korzystanie z innych programów subwencyjnych niż te wymienione powyżej (Ministerstwo Rozwoju Regionalnego Republiki Czeskiej, 2020; Rząd Republiki Czeskiej, 2021a). W momencie gdy obostrzenia poluzowano w okresie letnim i możliwy był wyjazd na wakacje (zwłaszcza w kraju), podmioty świadczące usługi noclegowe mogły skorzystać z sezonu letniego, przynajmniej w pewnym stopniu. Jednak w porównaniu do poprzednich lat spadek był mimo wszystko znaczący, ponieważ liczba turystów przybywających z zagranicy nie była tak wysoka, jak w tym samym okresie w poprzednich latach. Według szacunków Urzędu Statystycznego Czechy straciły 83% gości odwiedzających terytorium kraju (ČTK, 2020b).

Jednakże straty wywołane spadkiem sprzedaży i gwałtownym obniżeniem poziomu płatności podatkowych to nie jedyne ujemne skutki tej sytuacji. Należy również wspomnieć o zwolnieniach pracowników w tym sektorze, co również nega-

tywnie odbija się na rosnących koniecznych wydatkach państwa.

Jesienią ponownie zamknięto obiekty noclegowe na cały sezon zimowy 2020/2021. Głównie ucierpiały na tym podmioty świadczące usługi zakwaterowania w regionach górskich, które nie skorzystały na najbardziej dochodowym okresie w roku. Nie powinno zatem dziwić, że podmioty te zaczęły szukać sposobów na zmniejszanie swoich strat oraz generowanie dochodów (ČTK, 2021). Przedsiębiorcy próbowali przekonać rząd Republiki Czeskiej, że pobyt w górach i kurortach o powierzchni kilku hektarów jest bezpieczniejszy niż wizyta w centrum handlowym. Jednakże ich argumenty trafiły w pustkę (ČTK, 2020a; Hocek, 2020).

Sami turyści i sportowcy (Richtár, 2021) coraz częściej podnosili głosy przeciwko zamykaniu ośrodków górskich oraz rekreacyjnych, argumentując, że narciarstwo górskie jest nadal możliwe w innych krajach Unii Europejskiej (Prima CNN, 2021), przywołując przykłady Bułgarii (Vachtl, 2021), Polski (Januszek, 2021), Austrii (Daňková, 2021) czy Słowacji (Vilček, 2020).

Był to jeden z punktów zwrotnych. Od tego momentu ludzie zaczęli szukać sposobów na spędzenie czasu w górach. Podczas gdy w okresie wiosennym obywatele chętnie przestrzegali obostrzeń rządowych, jesienią i zimą sytuacja uległa zmianie. Mnóstwo ludzi wybrało się do górskich kurortów pokrytych śniegiem i, choć wyciągi narciarskie były nieczynne, nie brakowało innych form aktywności, możliwe było na przykład narciarstwo zjazdowe, biegowe czy zjeżdżanie ze stoku na różne sposoby (Vaničková, Lesáková, Wojnar, 2020).

W efekcie powstało też zapotrzebowanie na usługi noclegowe, które były w tamtym czasie ograniczone do zakwaterowania w celach podróży służbowych. Turyści nie chcieli wracać do domów po spędzeniu w górach maksymalnie jednego dnia, dlatego początkowo naginali powyższe zasady, zabierając ze sobą rodziny w podróże służbowe (Švihel, 2020).

Chociaż tego typu postępowanie może być postrzegane jako niemoralne i wiązać się z celowym obchodzeniem przepisów rządowych w sytuacji nadzwyczajnej, tego rodzaju usług zakwatero-

wania nie można uznać za uchylanie się od płacenia podatków. Zakwaterowane osoby najprawdopodobniej otrzymały standardowe dokumenty dla celów podatkowych, by mogły odpowiednio zgłosić swoją podróż służbową. Chociaż rząd (Administracja Finansowa Republiki Czeskiej, 2020) zawiesił obowiązek prowadzenia elektronicznej dokumentacji sprzedaży (zob. Radvan, Kappel 2015; Semerádová, Semerád, 2016), zakładamy, że przedsiębiorcy wywiązywali się ze swoich zobowiązań podatkowych wobec państwa.

Wobec tego zakwaterowanie w ramach podróży służbowych nie jest przedmiotem niniejszego artykułu. W istocie ten artykuł dotyczy bowiem oszustw podatkowych, których niektórzy przedsiębiorcy i osoby fizyczne mogli dopuścić się, oferując noclegi w innych celach niż dozwolono.

Cel

Artykuł ma na celu wykrycie ewentualnych słabych stron metod stosowanych przez rząd oraz potencjalnej przestrzeni dla powstawania szarej strefy w usługach zakwaterowania w czasie trwania pandemii COVID-19 w Czechach. Celem częściowym jest oszacowanie, na podstawie przykładów modelowych, kwoty, na jaką może potencjalnie opiewać uchylanie się od płacenia podatków, do jakiego może dochodzić.

Metodologia

W artykule jest omawiana kwestia szczególnej natury, ponieważ dotyczy szarej strefy gospodarki, dla której (jak dotąd) nie istnieją oficjalne dane, które można by zaprezentować. Rozważania mają formę jedynie spekulacji na temat tego, w jakim stopniu podmioty oferujące usługi noclegowe wypełniały swoje zobowiązania podatkowe i przepisy rządowe. Nasze dociekania bazują zatem na badaniu literatury na temat oszustw podatkowych ogólnie, jak również na badaniach i analizie publicznie dostępnych informacji obejmujących okres od marca 2020 r. do lutego 2021 r.

Następnie, opierając się na przykładach, stworzyliśmy modele sytuacji, w których może dochodzić do uchylania się od płacenia podatków, oraz oszacowaliśmy wielkość takiego możliwego uchylania się od podatków. Ponieważ – ze względu na brak danych – nie jesteśmy w stanie dokładnie określić całkowitej kwoty, na jaką opiewają oszustwa podatkowe, prezentujemy możliwą technikę obliczania takiej wartości (zobacz równania 1–7).

Obliczanie podatku dochodowego oraz składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne

Przy obliczaniu podatku dochodowego należy dokonać rozróżnienia pomiędzy podatnikiem będącym osobą fizyczną a przedsiębiorcą, osobą fizyczną nieprowadzącą działalności gospodarczej oraz osobą prawną. Sposób, w jaki te podmioty prowadzą swoją działalność, ma wpływ na inne obowiązkowe płatności, takie jak składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne.

Jeśli jest to osoba fizyczna, która nie prowadzi działalności gospodarczej – na przykład osoba wynajmująca dom na weekendy – jej dochód podlega opodatkowaniu w świetle art. 9 ustawy o podatku dochodowym (1). Podstawa opodatkowania (TB) stanowi zatem różnicę pomiędzy dochodem całkowitym (I) a udokumentowanymi wydatkami (E) lub między dochodem całkowitym (I) a wydatkami wynoszącymi 30% procent dochodu (E_{30}):

$$TB = I - E \text{ lub } TB = I - E_{30}. \quad (1)$$

Należy zauważyć, że dochód stanowiący tę część podstawy opodatkowania nie służy za podstawę do wyliczania płatności z tytułu ubezpieczeń zdrowotnych i społecznych.

W przypadku osoby fizycznej – przedsiębiorcy² oferującego poza samym wynajmem nieruchomości usługi dodatkowe, takie jak sprzątnięcie loka-

lu, jedzenie itp. (Radvan, Kolářová, 2019, s 485), podstawa opodatkowania zgodnie z art. 7 również jest obliczana za pomocą równania (1), jednakże w tym przypadku stanowi podstawę do wyliczenia składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne. Stawka służąca do wyliczania płatności z tytułu ubezpieczeń społecznych (SI) wynosi 29,2% i jest obliczana za pomocą równania (2):

$$SI = [(TB \times 0,50) \times 0,292]. \quad (2)$$

Stawka dla płatności z tytułu ubezpieczenia zdrowotnego (HI) wynosi 13,5% i jest obliczana za pomocą równania (3):

$$HI = [(TB \times 0,50) \times 0,135]. \quad (3)$$

W przypadku podmiotów prawnych podstawą opodatkowania (TB_c) jest różnica między przychodami (R) a kosztami (C):

$$TB_c = R - C. \quad (4)$$

Obliczanie podatku od wartości dodanej (VAT)

W przypadku gdy podmiot jest płatnikiem VAT, jego obowiązkiem jest zapłata również tego podatku. Podstawą w podatku od wartości dodanej (TB_{VAT}) jest różnica pomiędzy kwotą należnego podatku VAT (*output*), obliczanego na podstawie przeprowadzonych transakcji sprzedaży podlegających opodatkowaniu, a kwotą podatku naliczonego (*input*), obliczaną na podstawie zrealizowanych transakcji zakupowych podlegających opodatkowaniu:

$$VAT = \sum output - \sum input. \quad (5)$$

W obliczeniach nie uwzględnia się żadnego mechanizmu odwrotnego obciążenia, ponieważ miejsce transakcji podlegającej opodatkowaniu nie ulega zmianie (art. 10 ustawy o podatku VAT³).

² Osoba fizyczna prowadząca działalność handlową na podstawie licencji handlowej.

³ W przypadku usług związanych z nieruchomościami, w tym usług rzeczoznawcy, eksperta w zakresie sza-

W przypadku pojedynczych transakcji podlegających opodatkowaniu – VAT od każdej takiej transakcji wynosi 10%:

$$\text{VAT} = \text{output} \times 0,10. \quad (6)$$

Obliczenie podatku turystycznego

Podmioty zajmujące się zakwaterowaniem w Republice Czeskiej są zobowiązane do pobierania od swoich gości opłaty za pobyt (podatek turystyczny) i przekazywania jej administracji podatkowej na podstawie ustawy o opłatach lokalnych (Pařízková i in., 2013; Radvan, 2012; Radvan, 2020). Wysokość tej opłaty (D_R) każda gmina ustala we własnym zakresie:

$$F = P \times D_R. \quad (7)$$

Płatnikiem takiego podatku (F) jest osoba (P), której zarejestrowane miejsce stałego pobytu nie znajduje się w danej gminie (art. 3 ustawy o podatku od działalności gospodarczej). Wynikająca z tego tytułu opłata zależy od liczby dni pobytu tej osoby w danej gminie.

Badania, wyniki i dyskusja

Badania rozpoczęły się od dwóch założeń. Oczywiste jest, że turyści przyjeżdżają w góry. Nie można jednak udowodnić, jak długo tam pozostają. Możemy jedynie oszacować, czy jest to tylko jednodniowa wycieczka, czy turyści spędzają noc w samochodach, czy też korzystają z miejscowych ośrodków oferujących noclegi. Udowodnienie rzeczywistego naruszenia ustawy nie jest moż-

cowania cen oraz agenta nieruchomości, usług zakwaterowania, przyznawania praw użytkowania nieruchomości i mediów w ramach przygotowania i koordynacji prac, takich jak w szczególności, usługi architekta i inżyniera inspekcji robót, miejsce, w którym znajduje się nieruchomość, stanowi miejsce transakcji podlegającej opodatkowaniu (art. 10s ustawy o VAT).

liwe bez przeprowadzenia lokalnego dochodzenia w tej sprawie.

Możemy jednak polegać na niebezpośrednich dowodach na potrzeby pomiaru szarej strefy, takich jak zużycie energii elektrycznej, gazu lub wody oraz transmisji danych (np. Kaufmann, Kaliberda, 1996; Schneuder, Buehn, 2016). Możemy także opierać się na informacjach, które stanowią spekulację.

Pierwszą z nich jest fakt, że niektórzy przedsiębiorcy mogą nadal oferować noclegi również osobom fizycznym, którym nie wolno z tych usług korzystać w myśl ograniczenia nałożonego przez państwo, tj. „...tylko osobom, dla których takie zakwaterowanie jest niezbędne do wykonywania pracy, zawodu, prowadzenia działalności gospodarczej lub podejmowania innej podobnej działalności” (Rząd Republiki Czeskiej, 2021b).

Drugi scenariusz – bardziej prawdopodobny z uwagi na sankcje – jest taki, że przedsiębiorca wykorzystuje lukę prawną i oferuje fikcyjne usługi długoterminowego wynajmu. Hejtmánek (2021) stwierdza, że „choć nikt oficjalnie tego nie przyzna, działalność w zakresie zakwaterowania w Karkonoszach i innych czeskich regionach górskich nadal kwitnie, pomimo zastosowania surowych środków przeciwdziałających epidemii. Niezależnie od tego, czy w procederze uczestniczą właściciele pensjonatów, mieszkań czy domów weekendowych, przepisy rządowe są skutecznie obchodzone”. Każda umowa, w wyniku której dochodzi do obejścia obostrzeń, jest natychmiast niszczone tuż po zakończeniu okresu najmu.

Jeśli tak działałoby się w rzeczywistości, wówczas skala oszustw byłaby ogromna. Na domiar złego osoby biorące udział w takim procederze naruszałyby rządowe przepisy wprowadzone w celu zwalczania epidemii, narażając siebie i innych na zagrożenie dla zdrowia. Nie można także zignorować konsekwencji prawnych takich działań w zakresie wypełniania zobowiązań podatkowych.

Jeżeli umowy byłyby niszczone nie tylko z uwagi na to, że wchodziły w konflikt z obostrzeniami rządowymi, ale także w celu ukrycia dochodów, wówczas nie byłby płacony żaden podatek od takich dochodów. A w przypadku osób fizycznych nie byłyby płacone także składki na rzecz ubez-

pieczeń społecznych i zdrowotnych. Podatnik VAT również popełniałby przestępstwo z uwagi na obniżenie wysokości należnego podatku VAT.

Jednocześnie należy zauważyć, że w zależności od rodzaju oferowanego zakwaterowania, hotele i właściciele innych rodzajów pensjonatów otrzymują dotację w wysokości 100–330 CZK w przeliczeniu na wolny pokój (Ministerstwo Rozwoju Regionalnego Republiki Czeskiej, 2020). Ponieważ podmioty te naruszają wymogi stawiane w ramach programu subwencyjnego, nie mają one absolutnie żadnych podstaw prawnych do otrzymania takich dotacji.

Przykład modelowy nr 1

Korzystając z tego modelowego przykładu, obliczyliśmy teoretyczną kwotę, na jaką właściciel pensjonatu (płatnik VAT), który generuje dochód z usług wynajmu w wysokości 1000 CZK dziennie bez VAT (10%), uchylił się od płacenia podatków:

$$I = Q \times P = 1 \times 1000 = 1000 \text{ CZK.}$$

Ponieważ nie znamy kosztów eksploatacji obiektu, stosujemy koszt jako procent dochodu (30%):

$$E = I \times 0,30 = 1000 \times 0,30 = 300 \text{ CZK.}$$

Podstawę opodatkowania obliczamy wyłącznie jako fikcyjną podstawę opodatkowania w przeliczeniu na jeden dzień:

$$TB = I - E_{30} = 1000 - 300 = 700 \text{ CZK.}$$

Podatek dochodowy (*IT*) obliczamy według stawki wynoszącej 15%:

$$IT = TB \times 0,15 = 105 \text{ CZK.}$$

Mamy świadomość, że kwota 105 CZK może zostać dodatkowo obniżona w wyniku zastosowania na przykład ulgi podatkowej czy z uwagi na korzyści podatkowe wynikające z faktu posiadania dzieci. Jest to jednak kwota czysto poglądowa. Należałoby również uwzględnić fakt, że dzienny do-

chód jednego podmiotu oferującego usługi noclegowe może być kilkukrotnie wyższy.

Oprócz podatku dochodowego osoby fizyczne muszą także zapłacić składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne:

$$SI = [(TB \times 0,50) \times 0,292] = [(700 \times 0,50) \times 0,292] = 102,2 = 103 \text{ CZK,}$$

$$HI = [(TB \times 0,50) \times 0,135] = [(700 \times 0,50) \times 0,135] = 47,25 = 48 \text{ CZK.}$$

Ponieważ osoba ta jest płatnikiem VAT, w obliczeniach należy uwzględnić też podatek od wartości dodanej:

$$VAT = output \times 0,10 = 1000 \times 0,10 = 100 \text{ CZK.}$$

Jeśli przedsiębiorca nie zadeklaruje swojego dochodu w wysokości 1000 CZK, uchyli się od opłacenia podatku dochodowego w kwocie 105 CZK, nie opłaci także 103 CZK z tytułu ubezpieczenia społecznego oraz 48 CZK za ubezpieczenie zdrowotne. Całkowita kwota uchylenia się od opłacenia podatku musi uwzględniać także podatek VAT w wysokości 100 CZK, którego dana osoba nie zapłaci. W związku z tym łączna kwota uchylenia się od opłacenia podatków wyniesie w efekcie 356 CZK, co stanowi 35,60% podstawy opodatkowania VAT dla 1000 CZK.

Nie jesteśmy w stanie stwierdzić dokładnej kwoty uchylenia się od płacenia podatków, do jakiego może dochodzić. Jeżeli jednak organy podatkowe miałyby świadomość tego, jakiej kwoty należnych płatności nie pobrały, mogłyby wówczas obliczyć, ile pieniędzy traci państwo.

Ponadto w obliczeniach należy uwzględnić fakt, że państwo wypłaca przedsiębiorcy z grupy właścicieli pensjonatów dotację na każdy wolny pokój w wysokości 200 CZK. Jest to kolejna kwota, którą traci budżet państwa, ponieważ wspomniany podmiot korzysta z takiej dotacji bezprawnie.

Co więcej, należy również zauważyć, że za każdy dzień zakwaterowania trzeba uiścić obowiązkową opłatę (*F*) w postaci sezonowego podatku turystycznego. Wysokość opłaty jest ustalana przez gminę w drodze rozporządzenia.

Uwaga:

W przypadku osoby prawnej obliczenia zobowiązania podatkowego wyglądałyby podobnie. Podstawą opodatkowania byłaby różnica pomiędzy przychodami a kosztami przy stawce podatkowej w wysokości 19%. Jednakże podmioty prawne z uwagi na swój charakter nie opłacają żadnych świadczeń z tytułu ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych.

Potencjalne oszustwa w obszarze wynajmu prywatnych domów weekendowych

Kolejna grupa podmiotów oferujących zakwaterowanie, która wykorzystuje nieprecyzyjność definicji prawnej w celu skorzystania z wyłączenia, obejmuje właścicieli innych lokali rekreacyjnych, takich jak domy weekendowe/wakacyjne. Są oni upoważnieni do wynajmowania swoich nieruchomości na krótki okres, pod warunkiem że „właściciel nie prowadzi systematycznego wynajmu obiektów dla zysku” (Škapíková, 2021). Ten rodzaj dochodu został wymieniony w metodologii w ramach art. 9 ustawy o podatku dochodowym. Z uwagi na fakt, że dochód ten nie jest zgłaszany w elektronicznym systemie rejestracji sprzedaży, trudno jest ustalić, ile podmiot wynajmujący lokal zarobił, o ile w ogóle wygenerował jakiś dochód. W tym przypadku również zachodzi ryzyko, że podatek dochodowy od takiego dochodu nie zostanie opłacony.

Przykład modelowy nr 2

W tym przykładzie modelowym obliczono kwotę, na jaką podatnik wynajmujący swój lokal za 1000 CZK teoretycznie uchylił się od zapłacenia podatku:

$$I = Q \times P = 1 \times 1000 = 1000 \text{ CZK.}$$

Ponieważ nie znamy kosztów eksploatacji obiektu, stosujemy koszt jako procent dochodu (30%):

$$E = I \times 0,30 = 1000 \times 0,30 = 300 \text{ CZK.}$$

Podstawę opodatkowania obliczamy w przeliczeniu na jeden dzień:

$$TB = I - E_{30} = 1000 - 300 = 700 \text{ CZK.}$$

Podatek dochodowy (IT) obliczamy według stawki wynoszącej 15%:

$$IT = TB \times 0,15 = 105 \text{ CZK.}$$

Jeśli przedsiębiorca nie uwzględni w swoim zeznaniu podatkowym dochodu w wysokości 1000 CZK, dojdzie do uchylenia się od opłacenia podatku dochodowego w wysokości 105 CZK. Kwota uchylenia się od opłacenia podatku wyniesie zatem 10,50% za każde 1000 CZK, które nie zostało uwzględnione w zeznaniu podatkowym.

Mamy świadomość, że kwota 105 CZK może zostać dodatkowo obniżona w wyniku zastosowania na przykład ulgi podatkowej czy z uwagi na korzyści podatkowe wynikające z faktu posiadania dzieci. Jest to jedynie kwota pogładowa. Musielibyśmy także wziąć pod uwagę fakt, że podatnik ten może generować inne rodzaje dochodów (np. w ramach umowy o pracę), a zatem już korzysta z tego typu ulgi w części lub w całości.

W tym przypadku również nie jesteśmy w stanie stwierdzić dokładnej kwoty uchylenia się od płacenia podatków, do jakiego może dochodzić. Jeżeli jednak organy podatkowe miałyby świadomość tego, jakiej kwoty należnych płatności nie pobrały, mogłyby obliczyć skalę strat państwa.

Podobnie jak w pierwszym przykładzie tutaj również musimy dodać do całkowitej kwoty potencjalnych nadużyć finansowych opłatę pobieraną przez gminę od osób, które korzystają z noclegu.

Wnioski

Na całym świecie sytuacja wywołana przez pandemię COVID-19 jest bardzo poważna. Poza problemami zdrowotnymi są także widoczne liczne skutki społeczne i gospodarcze spowodowane

rozprzestrzenianiem się wirusa. W tym artykule przeanalizowaliśmy konsekwencje gospodarcze w sektorze turystycznym, a w szczególności w branży usług noclegowych. Działalność w tym sektorze mocno wyhamowała ze względu na ograniczenia w przemieszczaniu się ludności (z wyjątkiem podróży służbowych).

Jednakże, analizując rozwój wypadków w trakcie pandemii, oczywiste staje się, że podczas gdy wiosną 2020 r. obywatele Czech przestrzegali ograniczeń rządowych, jesienią i zimą tego samego roku próbowali już podróżować i spędzać zimowe dni w górach.

Ponieważ jednak przyjezdnym rodzinom nie wolno było korzystać z usług zakwaterowania w myśl zastosowanych środków rządowych, poszukiwały one sposobów na obejście przepisów, by spędzić w górach więcej niż jeden dzień. W ostatecznym rozrachunku zdołały znaleźć kilka luk, które pozwoliły im osiągnąć swój cel. Po pierwsze wiele osób wybierało się w fikcyjne podróże służbowe w regiony górskie wraz z członkami rodziny.

Zaczęto także krótko- lub długoterminowo wynajmować domy wakacyjne, które nie są w określonych okolicznościach objęte żadnym zakazem. Choć tego typu postępowanie nie jest w sposób bezpośredni zabronione, może stwarzać przestrzeń dla powstawania szarej strefy i występowania przypadków uchylania się od opodatkowania, czego przykładem jest niszczenie umów po zakończeniu okresu najmu.

Obliczyliśmy wartość uchylania się od płacenia podatków w tych przypadkach za pomocą przykładów modelowych. Wyniki pokazują, że przedsiębiorcy – podatnicy – mogą dopuszczać się oszustw podatkowych opiewających na kwotę 356 CZK przy podstawie opodatkowania 1000 CZK.

Ponadto należy także wspomnieć o bezprawnym przyjmowaniu dotacji na wolne pokoje (w wysokości 200 CZK w przeliczeniu na pokój w placówce należącej do kategorii pensjonatów) oraz braku opłat w ramach sezonowych podatków od działalności gospodarczej.

W przypadku wynajmowania lokali przez osoby, które nie są przedsiębiorcami, uchylanie się od płacenia podatków może wynosić 105 CZK za każde 1000 CZK, które nie zostanie zadeklarowane w zeznaniu podatkowym. Ponadto należy doliczyć do tego nieopłacony podatek od działalności gospodarczej.

Naszym zdaniem większość przedsiębiorców i osób fizycznych prezentuje uczciwą postawę, to znaczy wypełniają swoje zobowiązania podatkowe jak należy. Jednakże pojawiają się co najmniej spekulacje, że niektórzy przedsiębiorcy prowadzący interesy w obszarach górskich mogą dopuszczać się nielegalnych działań (np. Hejtmánek, 2021).

W takich przypadkach jednak organ podatkowy nie ma wiele możliwości wykrycia takiego oszustwa. Chociaż istnieje na to sposób w postaci kontroli przeprowadzanych na miejscu, ale stanowi on ogromne obciążenie dla zasobów ludzkich. Możliwe jest także wykrycie szarej strefy za pomocą pośrednich metod, takich jak analiza i porównanie zużycia energii elektrycznej, gazu lub wody oraz przesyłu danych.

Biorąc pod uwagę bardzo dużą liczbę obiektów w obszarze górskim, metoda sprawdzania zużycia mediów wydaje się skuteczniejsza, ponieważ pozwala na bardziej ukierunkowane planowanie kontroli. Efekty takich działań mogą być nawet znacznie lepsze, jeśli możliwy jest zdalny odczyt takich danych zużycia mediów w krótszych odstępach czasu.

Abstract

Tax Fraud in Accommodation Services During the COVID-19 Pandemic in the Czech Republic

The situation around the COVID-19 pandemic is very serious worldwide. In addition to health problems, it also has many social and economic impacts. In our article, we have looked at the economic impact on the accommodation services sector. Despite repeated restrictions imposed by the government of the Czech Republic on this activity, there is speculation about violations of government measures.

Our article aimed at identifying possible weaknesses in government measures and potential space for the emergence of a “grey economy” segment in accommodation services during the COVID-19 pandemic in the Czech Republic.

Our results show that there may be a tax evasion of 35.6% relating to entrepreneurs' income. In addition, such a businessman receives a subsidy per unoccupied room and does not pay any occupational tax for accommodated guests.

For natural persons who do not hire their premises on an ongoing basis, the tax evasion rate may be 10.5%, while still no charge on stay (tourist tax) is paid.

Keywords: accommodation, coronavirus pandemic, COVID-19, tax, tourist tax, tax evasion

JEL Classification: K34, H26

Bibliografia

- Administracja Finansowa Republiki Czeskiej. (2020). *Evidence tržeb*, www.financnisprava.cz/cs/financni-sprava/media-a-verejnost/nouzovy-stav/danove-informace/dotazy-a-odpovedi/eet (dostęp: 22.02.2021).
- Brumen, B. i in. (2016). Regional Tourism Indicators and Smart Specialization Strategy, *Lex Localis – Journal of Local Self-Government*, 14 (3), s. 419–430. DOI: 10.4335/14.3.419-430.
- Burns, S. (2010). Local authorities, funding Tourism Services and tourist Taxes, *Local Economy*, 25 (1), s. 47–57. DOI: 10.1080/02690940903545398.
- ČTK. (2020a). *Lyžařské areály zákaz do 24. prosince nechápou, čekají ztráty*, www.ceskenoviny.cz/zpravy/lyzarske-arealy-zakaz-do-24-prosince-nechapou-cekaji-ztraty/1966359 (dostęp: 22.02.2021).
- ČTK. (2020b). *Služby hlásí propad tržeb o pětinu, hostů v hotelech ubylo o 83 procent, ukazují data ČSÚ*, domaci.ihned.cz/c1-66800040-poskytovatele-sluzeb-zazili-nejvetsi-propad-za-poslednich-patnact-let-v-dubnu-a-kvetnu-se-prakticky-zastavil-pri-jezdovy-cestovni-ruch (dostęp: 22.02.2021).
- ČTK. (2021). *Policisté na Pardubicku opět řešili spuštěný vlek. Skiareálu Čenkovice hrozí pokuta až tři miliony*, www.irozhlas.cz/zpravy-domov/orlicke-hory-lyzovani-pokuta-vladni-opatreni-proti-koronaviru-poruse-ni_2101301655_aur (dostęp: 22.02.2021).
- Daňková, A. (2021). *Poloprázdné Alpy se vrátily do 70. let. Vleky jezdí, ale lyžaři je minimum*, www.idnes.cz/ekonomika/zahranicni/rakousko-skiaraly-lyzovani-sezona-2021.A210129_135205_eko-zahranicni_ven (dostęp: 22.02.2021).
- Forsyth, P., Dwyer, L. (2002). Market Power and the Taxation of Domestic and International Tourism, *Tourism Economics*, 8(4), s. 377–399.
- Hejtmánek, T. (2021). *Hosté se „stěhují“ do hor, smlouvy obcházející opatření pak roztrhají*, www.idnes.cz/hradec-kralove/zpravy/hory-ubytovani-prazdniny-na-jemni-smlouvy-krkonose-penziony.A210205_592902_hradec-zpravy_kvi (dostęp: 22.02.2021).
- Hocek, J. (2020). *KOMENTÁŘ: Zničení zimní turistické sezony je zločin. I na dětech*, www.idnes.cz/cestovani/po-cesku/komentar-zimni-sezona-lyzovani-koronavirus-karantena-vladni-opatreni-pobyt-na-horach.A201125_094613_po-cesku_hig (dostęp: 22.02.2021).
- Horáček, M. (2021). *Někteří podnikatelé nedostali příspěvek na nájemné. „Vyplácení bude pokračovat po 11. lednu,“ hlásí resort*, www.irozhlas.cz/ekonomika/covid-najemne-vyplaceni-novy-rok_2101080916_pj (dostęp: 22.02.2021).
- Hughes, H.L. (1981). A Tourism Tax – The Cases for and against, *International Journal of Tourism Management*, 2 (3), s. 196–206. DOI: 10.1016/0143-2516(81)90006-2.
- Januszek, T. (2021). *Jen kousek od hranice. Takto se lyžuje v Polsku. Středisko jako z Alp, vše je ok*, www.denik.cz/regiony/lyzovani-polsko.html (dostęp: 22.02.2021).
- Kaufmann, D., Kaliberda, A. (1996). Integrating the Unofficial Economy into the Dynamics of Post Socialist Economies: a Framework of Analyses and Evidence. The World Bank Europe and Central Asia Country Department IV. *Badanie polityki – dokument roboczy* 1961.
- Knížková, J. (2021). *Kdo vsadil na online, vyhrál. Prodeje na internetu za rok 2020 dosáhly 196 mld*, www.podnikatel.cz/clanky/kdo-vsadil-na-online-vyhral-prodeje-na-internetu-za-rok-2020-dosahly-196-mld (dostęp: 22.02.2021).
- Komisja Europejska. (2017). *The Impact of Taxes on the Competitiveness of European Tourism. Final Report*, www.europarl.europa.eu/cmsdata/130660/The%20Impact%20of%20Taxes%20on%20the%20Competitiveness%20of%20European%20tourism.pdf (dostęp: 22.02.2021).
- Mak, J., Nishimura, E. (1979). The Economics of a Hotel Room Tax, *Journal of Travel Research*, 17 (4), s. 2–6. DOI: 10.1177/004728757901700401.

- Ministerstwo Przemysłu i Handlu Republiki Czeskiej. (2020). *Vláda rozhodla o uzavření obchodů kromě prodejen potravin, lékáren, drogerií, čerpacích stanic a některých dalších*, www.mpo.cz/cz/rozcestnik/pro-media/tiskove-zpravy/vlada-rozhodla-o-uzavreni-obchodu-krome-prodejen-potravin--lekaren--drogerii--cerpacich-panic-a-nekterych-dalsich--253475 (dostup: 22.02.2021).
- Ministerstwo Rozwoju Regionalnego Republiki Czeskiej. (2020). *COVID – Ubytování má zelenou. Stát přispěje ubytovacím zařízením za pozastavení provozu*, mmr.cz/cs/ostatni/web/novinky/covid-%E2%80%93-ubytovani-ma-zelenou-stat-prispeje-ubytov (dostup: 22.02.2021).
- Morávek, D. (2021). Velký přehled platných podpor podnikatelů: Dnes končí další lhůta pro žádosti, www.podnikatel.cz/clanky/o-ktere-podpory-a-ulevy-pro-podnikatele-lze-jeste-zadat-a-ktere-uz-jsou-passe/ (dostup: 22.02.2021).
- Pařízková, I. i in. (2013). *Místní poplatky v teorii a praxi*. Brno: Univerzita Masaryka.
- Prima CNN. (2021). *Za lyžovačkou míří Češi do zahraničí. Které země nechaly skiareály otevřené?*, cnn.iprima.cz/lyzovani-pro-cechy-utopii-polske-arealy-jsou-otevrene-podminky-pomerne-benevolentni-19393 (dostup: 22.02.2021).
- Próchniak, M., Oplotnik, Ž.J., Vojinović, B. (2016). Convergence in the Tourism Sector at the Local Level: Empirical Evidence from the EU Regions, *Lex Localis – Journal of Local Self-Government*, 14 (3), s. 557–574. DOI: 10.4335/14.3.557-574.
- Radvan, M. (2012). *Místní daně*. Praha: Wolters Kluwer.
- Radvan, M. (2020). New Tourist Tax as a Tool for Municipalities in the Czech Republic, *Lex Localis – Journal of Local Self-Government*, 18 (4), s. 1095–1108. DOI: 10.4335/18.3.1095-1108(2020).
- Radvan, M., Kappel, J. (2015). Electronic Revenue Registry in the Czech Republic, *LeXonomica*, 7 (2), s. 139–159.
- Radvan, M., Kolářová, Z. (2019). Opodatkowanie Airbnb. W: *The financial law towards challenges of the XXI century* (s. 481–494), Mrkvicka, P., Gliniecka, J., Tomášková, E., Juchniewicz, E., Sowiński, T., Radvan, M. (red.). Brno: Univerzita Masaryka.
- Rambousková, M. (2020). *Až 330 korun za lůžko. vláda schválila koronavirovou pomoc hotelům*, www.seznamzpravy.cz/clanek/az-330-korun-za-luzko-vlada-schvalila-koronavirovou-pomoc-hotelum-113037 (dostup: 22.02.2021).
- Richtár, L. (2021). *V Čenkovcích spustili vlek, lyžaři a obsluha napadli reportéra TV Nova*, tn.nova.cz/clanek/v-cenkovcich-byl-i-pres-zakaz-vlek-v-provozu-stab-tv-nova-na-miste-napadli.html (dostup: 22.02.2021).
- Rząd Republiki Czeskiej. (2021a). *Hoteliéři budou moci požádat o půjčku se státní zárukou, vláda navrhuje i konec plastových příborů a brček*, www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/hotelieri-budou-moci-po-zadat-o-pujcku-se-statni-zarukou--vlada-navrhuje-i-konec-plastovych-priboru-a-brcek-186172 (dostup: 22.02.2021).
- Rząd Republiki Czeskiej. (2021b). *Nouzový stav a mimořádná opatření – co aktuálně platí*, www.vlada.cz/cz/epidemie-koronaviru/dulezite-informace/nouzovy-stav-a-mimoradna-opatreni--co-aktualne-plati-180234 (dostup: 22.02.2021).
- Schneider, F., Buehn, A. (2016). *Estimating the Size of the Shadow Economy: Methods, Problems and Open Questions*, IZA DP No. 9820, ftp.iza.org/dp9820.pdf.
- Semerádová, L., Semerád, P. (2016). Změny v evidenci tržeb v České republice, *Trendy v podnikání = Business Trends*, 6 (2), s. 39–46.
- Seznam zprávy. (2020). *Češi vyrazili na hory. Místo lyží ale vytáhli sáňky*, www.seznamzpravy.cz/clanek/cesi-vyrazili-na-hory-misto-lyzi-ale-vytahli-sanky-135533 (dostup: 22.02.2021).
- Škapíková, Š. (2021). *Půjčit nebo pronajmout si chatu od známých? Zákaz v nařízeních neexistuje, podle právníka je to v pořádku*, www.irozhlas.cz/zpravy-domov/chata-liberec-chalupa-pronajem-hory-ministerstvo-zdravotnictvi-koronavirus-cesko_2101230927_dok (dostup: 22.02.2021).
- Škare, M., Riberio Sariano, D., Porada-Rochoň, M. (2021). Impact of COVID-19 on the travel and tourism industry, *Technological Forecasting and Social Change*, 163. DOI: 10.1016/j.techfore.2020.120469.
- Švihel, P. (2020). *Nápad z Krkonoš. Hoteliér zve hosty na vánoční lyžování, ale jako služební cestu*, www.seznamzpravy.cz/clanek/finta-z-krkonos-hoteliere-zve-hosty-na-vanocni-lyzovani-ale-jako-sluzebni-cestu-133892 (dostup: 22.02.2021).
- Ustawa nr 235/2004 SB. o podatku VAT, z późniejszymi zmianami.
- Ustawa nr 48/1997 SB. o składkach na zdrowie publiczne, z późniejszymi zmianami.
- Ustawa nr 586/1992 SB. o podatku dochodowych, z późniejszymi zmianami.
- Ustawa nr 589/1992 SB. o składkach na ubezpieczenie społeczne, z późniejszymi zmianami.
- Vachtl, J. (2021). *Češi objevili, kam na lyže. Místo do Alp míří do Bulharska, nepotřebují test*, www.idnes.cz/zpravy/domaci/koronavirus-lyzovani-zajezdy-bulharsko-bez-testu-obrovsky-zajem-cestovni-kancelare.A210120_144709_domaci_chtl (dostup: 22.02.2021).
- Vaničková, K., Lesáková, M., Wojnar, P. (2020). *Češi zaplavili sjezdovky. Lanovky jim nechybí, na kopec pendlují v autech*, www.idnes.cz/zpravy/domaci/lyzovani-hory-skiarealy-bobovani-uzavrene-sjezdovky-omezeni.A201229_135004_domaci_vank (dostup: 22.02.2021).
- Vilček, I. (2020). *Lyžování na Slovensku začalo, vzdor slovům ministra dopravy*, www.novinky.cz/zahranicni/evropa/clanek/lyzovani-na-slovensku-zacalo-vzdor-slovum-ministra-dopravy-40344670 (dostup: 22.02.2021).

Centrum Analiz i Studiów Podatkowych
Centre for Analyses and Studies of Taxation

· WYDAWCA ·

CENTRUM ANALIZ I STUDIÓW PODATKOWYCH SGH · Warszawa 02-554 · Al. Niepodległości 162
DOMINIK J. GAJEWSKI (redaktor naczelny) · GRZEGORZ GOŁĘBIOWSKI · ADAM OLCZYK (sekretarz redakcji)

· KONTAKT ·

analysesandstudies@sgh.waw.pl · analysesandstudies.sgh.waw.pl · casp.sgh.waw.pl